

LUNDS UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum

Nordiska språk

Susanna Malmberg

C-UPPSATS

Svenska som andraspråk

SVEK02

VT 2014

Relativsatser i svenska som andraspråk

**En studie av andraspråksinlärares behärskning
av relativsatser mot bakgrund av tre centrala hypoteser**

Handledare: Halldór Ármann Sigurðsson

Sammandrag

I den här studien undersöks behärsknigen av relativsatser hos vuxna inlärare av svenska som andraspråk. Huvudsyftet är att se hur väl inlärarnas behärskning av olika typer av relativsatser stämmer överens med tre centrala hypoteser, Keenan & Comries *Noun Phrase Accessibility Hierarchy*, Kunos *Perceptual Difficulty Hypothesis* och Hamiltons *SO Hierarchy Hypothesis*. 17 informanter med engelska respektive tyska som modersmål testades i ett skriftligt produktionstest och ett grammatikalitetsbedömningstest. Resultatet visar att informanternas behärskning av relativsatser i stort stämde överens med de tre hypoteserna. Resultatet antyder dessutom att det kan vara motiverat att göra vissa utvidgningar av kategorierna i tillgänglighetshierarkin.

Keywords: *andraspråksinlärning, svenska som andraspråk, relativsatser, Noun Phrase Accessibility Hierarchy, Perceptual Difficulty Hypothesis, SO Hierarchy Hypothesis, tillgänglighetshierarkin*

Innehåll

1 Inledning.....	4
2 Bakgrund.....	5
2.1 Keenan & Comries tillgänglighetshierarki.....	5
2.2 Kunos teori om relativsatsens placering i matrissatsen.....	9
2.3 Hamiltons SO-hierarki	10
2.4 Relativsatser och andraspråksinlärning.....	11
2.5 Relativsatser i svenska som andraspråk	13
3 Studiens syfte och innehåll.....	14
4 Metod och material.....	17
4.1 Informanterna	17
4.2 Test 1	18
4.3 Test 2	19
4.4 Testens genomförande.....	20
4.5 Bedömning av test 1	20
4.6 Bedömning av test 2	22
5 Resultat.....	23
5.1 Resultat av meningskombinationstestet	23
5.2 Resultat av grammatikalitetsbedömningstestet	29
6 Diskussion och slutsats.....	31
7 Sammanfattning	33
Litteratur.....	34
Bilaga 1	35
Bilaga 2	40

1 Inledning

Att lära sig ett nytt språk innebär till stor del att lära sig producera och förstå nya grammatiska strukturer. För att klara detta måste man ta sig igenom de utmaningar det innebär för hjärnan att processa dessa strukturer. Relativsatskonstruktioner är ett exempel på grammatiska strukturer där dessa utmaningar blir tydliga. Detta, tillsammans med det faktum att relativsatskonstruktioner antas förekomma i världens alla språk, gör dem till ett intressant forskningsområde. Forskning om relativsats är inte bara angeläget av teoretiska lingvistiska skäl, utan har i förlängningen också betydelse för praktisk språkundervisning.

Det finns inom språkforskningen en del olika teorier och studier beträffande processning och inläring av relativsats i både första- och andraspråk. Tre centrala hypoteser som förekommer i språkinläringssammanhang är Keenan & Comries (1977) *Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH)*, Kunos (1974) *Perceptual Difficulty Hypothesis (PDH)* och Hamiltons (1994) *SO Hierarchy Hypothesis (SOHH)*. Dessa tre hypoteser handlar alla om en förmodad svårighetsordning mellan olika typer av relativsatskonstruktioner. NPAH gäller relativisering av olika satsdelar, PDH handlar om relativsatsens placering i matrissatsen och SOHH kan sägas vara ett försök att kombinera de andra två.

De tre hypoteserna NPAH, PDH och SOHH har i andraspråkssammanhang testats på framför allt engelska och fått ganska stort stöd, men resultaten är inte helt entydiga. Det behövs fortfarande mer forskning på området, och det är av stort intresse att undersökningar görs på svenska som andraspråk. I den här uppsatsen undersöker jag relativsats hos vuxna andraspråksinlärare av svenska. Huvudsyftet är att studera hur deras behärskning av relativsats stämmer överens med de tre hypoteserna NPAH, PDH och SOHH. I undersökningen använder jag en utvidgad variant av NPAH. Jag har valt att avgränsa undersökningen till andraspråksinlärare med modersmål som är närbesläktade med svenska. Syfte och frågeställningar presenteras utförligare i kapitel 3.

Resultatet av undersökningen visar att de deltagande andraspråksinlärarnas behärskning av relativsats i stort stämde överens med de förmodade svårighetsordningarna i de tre hypoteserna. Resultatet ger dessutom en antydning om att det kan vara motiverat med den utvidgade varianten av NPAH.

Uppsatsen inleds med en presentation av befintlig forskning på området i kapitel 2. Därefter följer en beskrivning av studiens syfte och innehåll i kapitel 3. I kapitel 4 redogörs sedan för undersökningens metod och material. Resultaten av undersökningen presenteras i

kapitel 5. I kapitel 6 diskuteras resultaten och slutsatser dras. Sist sammanfattas uppsatsen i kapitel 7.

2 Bakgrund

Inom språkforskningen har det förts fram teorier och gjorts en del undersökningar beträffande relativsatser. Nedan redogörs för forskning dels om mönster för relativsatsbildande i världens språk, dels om processning och inläring av relativsatser i både första- och andraspråk. I 2.1 - 2.4 är alla svenska exempel och resonemang som gäller svenska mina egna.

2.1 Keenan & Comries tillgänglighetshierarki

Keenan & Comrie gjorde 1977 en omfattande typologisk studie där de undersökte bildandet av restriktiva relativsatser i ca 50 av världens språk. Utifrån det insamlade språkmaterialet drog forskarna slutsatsen att det finns universella implikationella samband vad gäller språks möjligheter att relativisera nominalfraser med olika satsdelsfunktioner. De fastställde en förmodad universell hierarki, *the Accessibility Hierarchy (AH)*, som speglar dessa samband. The Accessibility Hierarchy, eller *tillgänglighetshierarkin*, ser ut på följande sätt:

SU > DO > IO > OBL > GEN > OCOMP,

där > står för ”är mer tillgänglig än”, SU för subjekt, DO för direkt objekt, IO för indirekt objekt, OBL för nominalfras med oblikt kasus, GEN för genitiv och OCOMP för komparationsobjekt. Med nominalfras med oblikt kasus menas nominalfras som uttrycker annat argument till predikatet än subjekt, direkt objekt eller indirekt objekt. För svenskans del står OBL för ”genuina” prepositionsobjekt (*vänta på någon*) eller adverbial som är tätt knutna till verbet (*lägga något i något*). GEN innebär för svenskans del genitivattribut (*mannens bil*). Komparationsobjekt förekommer t.ex. i konstruktioner som *vara längre än någon*. Subjektet, som står högst upp i hierarkin, är alltså mest tillgängligt för relativisering, det direkta objektet kommer på andra plats och komparationsobjektet står längst ner i hierarkin och är minst tillgängligt. (Keenan & Comrie 1977:63-66)

Exempel på svenska nominalfraser med de olika relativsatstyperna i hierarkin finns i (1a) – (1f).

(1a) SU mannen som klipper gräset / mannen som älskar teater

- (1b) DO mannen som du berömde / mannen som hon besökte
- (1c) IO mannen som vi gav choklad / mannen som jag skickade ett paket till
- (1d) OBL mannen som jag pratade med / mannen som de skrattade åt
- (1e) GEN mannen vars fru skriver deckare / mannen vars hund du passade
- (1f) OCOMP mannen som ingen är rikare än / mannen som du är lika gammal som¹

Keenan & Comrie talar om olika *strategier* för bildande av relativsatser. Strategierna karaktäriseras av två olika parametrar. Den ena parametern gäller huvudordets och relativsatsens placering i förhållande till varandra. En *postnominell* strategi placerar relativsatsen efter huvudordet, en *prenominal* strategi placerar relativsatsen före huvudordet och en *intern* strategi placerar huvudordet inuti relativsatsen. Svenskan, som i huvudsak placerar relativsatsen efter huvudordet, är alltså ett språk som använder sig av postnominella strategier vid bildande av relativsatser. Den andra parametern handlar om huruvida relativsatsen innehåller något morfem som uttrycker satsdelsfunktionen hos den nominalfras som relativiseras. Detta morfem kan bl.a. vara ett kasusmorfem eller en preposition. En strategi med sådana morfem kallas pluskasusstrategi och en strategi utan kallas minuskasusstrategi. Svenskan använder både pluskasus- och minuskasusstrategier. I t.ex. *mannen som hjälpte min bror* och *mannen som min bror hjälpte* bildas relativsatserna med en minuskasusstrategi eftersom det bara är ordföljden som indikerar den relativiserade nominalfrasens satsdelsfunktion. I t.ex. *mannen som boken handlar om* bildas däremot relativsatsen med en pluskasusstrategi eftersom prepositionen *om* anger den relativiserade nominalfrasens satsdelsfunktion. (Keenan & Comrie 1977:64-66)

Olika språk bildar relativsatser på olika sätt, men ett och samma språk har dessutom ofta mer än en strategi för bildande av relativsatser. En viss strategi kan gälla för vissa satsdelsfunktioner och en annan för andra. På basis av tillgänglighetshierarkin formulerar Keenan & Comrie universellt gällande restriktioner för bildande av relativsatser. De hävdar att alla språk kan relativisera åtminstone subjekt, som står högst upp i hierarkin. Vidare måste alla strategier för bildande av relativsatser gälla för ett sammanhängande segment av hierarkin. Slutligen kan en strategi som gäller på en viss position i hierarkin upphöra att gälla på vilken lägre position som helst. Detta innebär att alla språk har en strategi som gäller i en sammanhängande del av hierarkins högsta positioner och som slutar gälla på en lägre position i hierarkin, vilken som helst. Denna strategi kallar Keenan & Comrie *primär strategi*. T.ex.

¹ Det finns olika uppfattning om huruvida komparationsobjekt är tillgängliga för relativisering i svenska (se Hyltenstam 1984:57).

kan ett språk ha en primär strategi som gäller för de tre högsta positionerna, d.v.s. subjekt, direkt objekt och indirekt objekt, men som inte gäller för övriga positioner. Det är även möjligt att den primära strategin i ett språk bara gäller för subjektsfunktionen, eller också att den gäller för hierarkins samtliga satsdelsfunktioner. Däremot är det inte möjligt för en strategi att gälla för t.ex. subjekt och indirekt objekt men inte för direkt objekt.

Tillgänglighetshierarkin kan alltså ses som en skala där de primära strategierna hos världens språk gäller i en övre del i hierarkin, och faller ifrån på olika ställen längs skalan. Sett utifrån världens språk kan man därför säga att satsdelsfunktionernas tillgänglighet för relativisering minskar ju längre ner i tillgänglighetshierarkin man kommer. (Keenan & Comrie 1977:64-68)

Många forskare, bl.a. Gass (1979:330), Hyltenstam (1984:45) och Izumi (2003:287), tolkar Keenan & Comries tillgänglighetshierarki på ett utvidgat sätt. Man antar då att om ett språk har möjlighet att relativisera en viss satsdelsfunktion i hierarkin, så kan språket också relativisera alla funktioner högre upp i hierarkin, d.v.s. dem som är mer tillgängliga. Det är egentligen för de primära strategierna som detta samband gäller. Som Keenan och Comrie (1977:68-69) påpekar finns det nämligen språk där en strategi gäller för en sammanhängande del högre i hierarkin, en annan strategi gäller för en sammanhängande del lägre i hierarkin och där det finns ett hopp i mitten på någon eller några positioner där ingen strategi gäller. Ett språk kan t.ex. ha en strategi som gäller bara för subjekt, en annan som gäller bara för IO, OBL och GEN och ett hopp i hierarkin över direkt objekt som alltså då inte går att relativisera i detta språk. Den utvidgade tolkningen av tillgänglighetshierarkin stämmer ju inte med språk med sådana här hopp. Keenan & Comrie hävdar emellertid att alla språk med sådana hopp har möjlighet att promovera satsdelarna som inte går att relativisera till en relativiserbar satsdel högre upp i hierarkin. Ett språk kan t.ex. använda passivering för att omvandla icke-relativiserbara direkta objekt till subjekt som i sin tur relativiseras. Således fastställer författarna att det istället är ett något svagare implikationellt samband som gäller för världens språk. De konstaterar att om ett språk kan relativisera en viss funktion i tillgänglighetshierarkin, så kan språket också relativisera alla högre funktioner, antingen direkt eller genom att promovera dessa till en annan funktion som i sin tur kan relativiseras direkt. Trots komplikationen med språk som uppvisar hopp i hierarkin mellan sina strategier kan man i stort se tillgänglighetshierarkin som en beskrivning av språks benägenhet att relativisera olika satsdelsfunktioner, där möjligheten att relativisera minskar ju längre ner i hierarkin man kommer.

Keenan & Comrie diskuterar även möjliga orsaker till varför världens språk tenderar att följa tillgänglighetshierarkin. De föreslår som förklaring att denna är ett uttryck för en

underliggande psykologisk hierarki, och att den inte bara representerar mönstret för bildande av relativsatser i världens språk, utan också en sjunkande grad av lätthet att förstå relativsatser. Det skulle alltså då vara lättast för den mänskliga hjärnan att processa relativsatser där subjektfunktionen är relativiserad, och svårast att processa relativsatser där ett komparationsobjekt är relativiserat. Keenan & Comrie nämner några olika studier som delvis stöder hypotesen om den psykologiska hierarkin. Dessa studier undersökte produktion eller förståelse av relativsatser i modersmålet hos barn eller vuxna. I en av studierna, av Hawkins & Keenan (1974), gjordes ett upprepningstest på barn där det ingick relativsatser på tillgänglighetshierarkins alla nivåer. Hur bra barnen kom ihåg de olika relativsatstyperna i detta test visade en hierarki som stämmer med tillgänglighetshierarkin, men med en viss avvikelse: SU > DO > IO > OBL, OCOMP > GEN. Komparationsobjekt hamnade alltså här på samma position som prepositionsobjekt. (Keenan & Comrie 1977:88-90)

Ytterligare fakta som kan sägas ge stöd för hypotesen om den psykologiska hierarkin är att det även inom språk finns tendenser att betrakta relativsatser högt upp i tillgänglighetshierarkin som mer acceptabla än relativsatser långt ner i hierarkin. Relativsatser med relativiserat subjekt tycks alltid vara bland de mest acceptabla, och de med relativiserat komparationsobjekt är ofta endast marginellt acceptabla även i de språk där de är möjliga. Således undviks gärna relativisering av komparationsobjekt även i språk där denna är möjlig. Engelska talare föredrar t.ex. att uttrycka *the man who Mary is taller than* med *the man who is shorter than Mary*, där det alltså istället för ett komparationsobjekt är ett subjekt som relativiseras. I många språk där relativisering av genitiv är möjlig finns det ett alternativ som man är benägen att föredra och som relativiserar en högre satsdelsfunktion i hierarkin. Enligt Keenan & Comrie föredras i svenska t.ex. uttrycket *kvinnan som fick sin kappa stulen framför kvinnan vars kappa blev stulen*. (Keenan & Comrie 1977:90-91)

Keenan & Comrie (1977:92) tar även upp fenomenet pronomina kopior i relativsatser. Pronomina kopior används inom vissa strategier för relativsatsbildande och innebär att ett personligt pronomen sätts in på platsen för den relativiserade satsdelen. Svenskan använder normalt inte pronomina kopior i relativsatser, men en hypotetisk relativsatskonstruktion med pronomina kopia skulle kunna bli *mannen som du pratade om honom*.² Författarna hävdar att en pronomina kopia gör att relativsatsens struktur bli mer explicit och lättillgänglig, eftersom det som kommer efter bisatsinledaren då utgör en fullständig och därmed lättolkad sats. Utifrån sina språkdata konstaterar de att språks benägenhet att använda

² Det förekommer dock pronomina kopior i svenska meningar som *Det här är mannen som jag vet var han bor* (Hyltenstam 1984:57).

pronominella kopior ökar ju längre ner i tillgänglighetshierarkin man kommer. De förklarar detta med att ju längre ner i hierarkin man kommer, och ju svårare det ju blir för hjärnan att förstå relativsatsen, desto större behov har man av att göra relativsatsens struktur mer lättillgänglig. Det är också så att om ett språk använder pronominella kopior på en viss nivå i hierarkin så används de också på alla lägre nivåer där relativisering är möjlig.

2.2 Kunos teori om relativsatsens placering i matrissatsen

En annan teori som behandlar relativsats på ett språktypologiskt plan presenteras i Kuno 1974. Medan Keenan & Comries (1977) tillgänglighetshierarki handlar om vilken satsdel i relativsatsen som relativiseras och alltså inte går utanför själva relativsatsen, behandlar Kunos teori istället relativsatsens placering i matrissatsen. Kuno utgår från antagandet att meningar med s.k. centerinbäddade satser är svårare för hjärnan att förstå än meningar med höger- eller vänsterinbäddade satser. Han illustrerar detta med bl.a. de två exempelmeningarna (2a) och (2b).

(2a) *The cheese [the rat [the cat chased] ate] was rotten.

(2b) The cat chased the rat [that ate the cheese [that was rotten]].

(2a) innehåller en dubbel centerinbäddning där en relativsats är centerinbäddad i en annan relativsats som i sin tur är centerinbäddad i den yttersta matrissatsen. Den är närapå ogrammatisk och väldigt svår för hjärnan att tolka. (2b) innehåller också en relativsats som är inbäddad i en annan relativsats som i sin tur är inbäddad i den yttersta matrissatsen. (Precis som föregående mening!) Men här är det istället fråga om två högerinbäddningar och man har inga problem med att tolka meningen. Kuno menar att svårigheterna att förstå meningar med centerinbäddade satser hänger samman med begränsningar i det mänskliga korttidsminnet. I t.ex. (2a) måste mottagaren, efter att ha hört *The cheese the rat the cat*, hålla reda på dessa tre subjekt och korrekt para ihop dem med de tre predikaten som kommer i motsatt ordning. I (2b) behöver mottagaren inte anstränga hjärnan på samma sätt eftersom subjekten så att säga redan är ihopparade med respektive predikat. (Kuno 1974:119-121)

Kuno använder antagandet om svårigheterna med centerinbäddade satser till att förklara varför språk som tillhör olika ordföljdstyper (SOV, VSO, SVO o.s.v.) väljer att placera sina relativsats prenominellt respektive postnominellt. Språken väljer den placering som ger minst antal centerinbäddningar. För SVO-språk, t.ex svenska, innebär detta att relativsatserna är postnominella. (Kuno 1974:121-122)

För svenskans del innebär Kunos framställning att deklarativa huvudsatser som består av endast subjekt, verb och objekt blir svårare att förstå om det är subjektet som innehåller en relativsats än om det är objektet som innehåller en relativsats. I det första fallet får man en centerinbäddning och i det andra fallet en högerinbäddning. Jämför (3a) och (3b).

(3a) Mannen som sitter på bänken känner min syster.

(3b) Min syster känner mannen som sitter på bänken.

2.3 Hamiltons SO-hierarki

En tredje, nyare teori som behandlar processning av olika typer av relativsatskonstruktioner beskrivs med hjälp av Hamiltons (1994:134-135) *SO-hierarki*. Hamiltons SO-hierarki förenar Kunos (1974) teori med en del av Keenan & Comries (1977) tillgänglighetshierarki. Den tar hänsyn till dels skillnaden mellan de två översta positionerna i tillgänglighetshierarkin, d.v.s. subjekt och direkt objekt i relativsatsen, dels skillnaden mellan centerinbäddning och högerinbäddning av relativsatsen i matrissatsen. Hierarkin har följande form:

$OS > OO / SS > SO$,

där $>$ står för ”är lättare än”, / för ”är lika svårt som”, S för subjekt och O för direkt objekt, och där den första bokstaven i varje par representerar huvudordets satsdelsfunktion i matrissatsen och den andra bokstaven representerar den relativiserade satsdelens funktion i relativsatsen. Hierarkin gäller engelska deklarativa huvudsatser som består av subjekt, verb och objekt, där man ju får en centerinbäddning respektive högerinbäddning beroende på om relativsatsen är bestämning till subjektet eller objektet. Den går lika bra att applicera på svenska meningar. Exempel på svenska meningar av de fyra typerna ges i (4a) - (4d).

(4a) OS Vi träffade mannen som gillar dig.

(4b) OO Vi träffade mannen som du gillar.

(4c) SS Mannen som gillar dig talar portugisiska.

(4d) SO Mannen som du gillar talar portugisiska.

SO-hierarkin bygger på en beräkning av antalet s.k. *processing discontinuities*. Ju fler av dessa som förekommer, desto svårare blir meningen att processa. Det finns två sorters diskontinuiteter. Den ena uppstår i matrissatsen när relativsatsen är centerinbäddad och alltså

avbryter matrissatsen. Den andra sortens diskontinuitet skapas av frasgränser inuti relativsatsen som separerar relativsatsinledaren från det s.k. spåret som uppstår genom relativiseringen, d.v.s. platsen för den underförstådda, relativiserade satsdelen. Enligt Hamilton ger ett relativiserat objekt upphov till två diskontinuiteter inuti relativsatsen, medan ett relativiserat subjekt endast ger upphov till en diskontinuitet inuti relativsatsen. I exempel (5a) och (5b) visas var diskontinuiteterna finns i relativsatser med relativiserat subjekt respektive objekt. [] står för frasgräns, t för trace, S för sentential node och VP för verb phrase.

(5a) relativiserat subjekt: The man who_i [_s t_i saw us]

(5b) relativiserat objekt: The man who_i [_s we [_{VP} saw t_i]]

OS-meningar är lättast att processa eftersom de endast innehåller en diskontinuitet (se (5a)). OO-meningar innehåller två diskontinuiteter (se (5b)). SS-meningar innehåller också två diskontinuiteter, en i relativsatsen (se (5a)) och en på grund av att relativsatsen är centerinbäddad. SO-meningar, slutligen, innehåller tre diskontinuiteter, två i relativsatsen (se (5b)) och en på grund av att relativsatsen är centerinbäddad. (Hamilton 1994:134-135)

2.4 Relativsatser och andraspråksinläring

Keenan & Comries (1977), Kunos (1974) och Hamiltons (1994) idéer har det gemensamt att de handlar om en svårighetsordning mellan olika sorters relativsatskonstruktioner. Idéerna har formulerats i hypoteser som har testats i språkinläringssammanhang, både vad gäller förstaspråk och andraspråk. Izumi (2003:293-294) presenterar en sammanställning över ett tjugotal studier där man testat dessa hypoteser genom att undersöka processning och inläring av relativsatser i engelska som förstaspråk eller andraspråk. Izumi använder beteckningar för hypoteserna som bygger på Keenan & Comries, Kunos och Hamiltons idéer, vilka jag också kommer att använda i det följande. Hypotesen att Keenan & Comries tillgänglighetshierarki beskriver en svårighetsordning i processning av relativsatser hos språkinlärare kallar han *The Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH)* (Izumi 2003:286-288). Hypotesen att Hamiltons SO-hierarki beskriver en svårighetsordning i processning av meningar med relativsatser hos språkinlärare kallar han *The SO Hierarchy Hypothesis (SOHH)* (Izumi 2003:286-290). Kunos idé om att meningar med centerinbäddade relativsatser är svårare att processa än meningar med höger- (eller vänster)inbäddade relativsatser applicerad på engelska (eller svenska) deklarativa huvudsatser som består av subjekt, verb och objekt kallar

han *The Perceptual Difficulty Hypothesis (PDH)* (Izumi 2003:286-289). I sådana huvudsatser innebär ju en relativsats som är bestämning till subjektet en centerinbäddning och en relativsats som är bestämning till objektet en högerinbäddning. PDH säger alltså att meningar där relativsatsen är bestämning till subjektet är svårare att processa än meningar där relativsatsen är bestämning till objektet (Izumi 2003:289).

Av Izumis (2003:293-294) sammanställning över studier som testat de tre hypoteserna NPAH, PDH och SOHH på förstaspråkstalare och andraspråkstalare framgår att NPAH har testats i många studier och fått stort stöd. PDH och SOHH har inte testats lika mycket men i stort sett fått stöd. Endast en studie i översikten stödde varken NPAH eller PDH. Majoriteten av undersökningarna i Izumis sammanställning gäller andraspråksinläring.

Man antar ofta att Keenan & Comries tillgänglighetshierarki speglar en naturlig inlärningsgång, där man lär sig relativisera de olika funktionerna i tillgänglighetshierarkins ordning (Izumi 2003:288). I vissa av studierna i Izumis sammanställning har man emellertid undersökt hur eventuella implikationella samband ser ut vid undervisning av olika typer av relativsatser. En sådan studie är den av Eckman m.fl. (1988). I den undervisades tre olika informantgrupper med andraspråksinlärare av engelska i relativisering av tre olika satsdelsfunktioner. En grupp undervisades enbart i relativisering av subjekt, en grupp enbart i relativisering av direkt objekt och en grupp enbart i relativisering av prepositionsobjekt. Därefter testades informanternas behärskning av relativisering av samtliga tre satsdelsfunktioner. ”Prepositionsobjektgruppen” fick det bästa sammanlagda resultatet, på andra plats kom ”direktobjektgruppen” och på tredje plats kom ”subjektgruppen”. Informanterna hade generaliserat sin nyförvärvade kunskap så att de även behärskade relativiseringar högre upp i tillgänglighetshierarkin. Generalisering skedde däremot endast obetydligt åt andra hållet, d.v.s. till mindre tillgängliga satsdelsfunktioner i hierarkin.

Izumi (2003) hävdar att de två hypoteserna NPAH och PDH av forskare ofta har betraktats som två konkurrerande och oförenliga hypoteser. Han framhäver istället att de två hypoteserna är fullt möjliga att kombinera eftersom de bygger på olika sätt att kategorisera relativsatser. NPAH kategoriserar relativsatser utifrån funktionen hos den relativiserade nominalfrasen, medan PDH kategoriserar relativsatser utifrån deras position i matrissatsen. Izumi stödjer sig på resultat från sin egen studie och hävdar att hypoteserna istället för att betraktas som konkurrerande bör ses som komplement till varandra. I sin studie undersöker Izumi processning av relativsatser hos vuxna andraspråksinlärare av engelska. Med hjälp av ett produktionstest, ett förståelsetest och ett grammatikalitetsbedömningstest testar han de tre hypoteserna NPAH, PDH och SOHH samtidigt. Izumi väljer att i sina test bara ta med

funktionerna subjekt, direkt objekt och prepositionsobjekt ur NPAH. Han gör även en utvidgning av SOHH, där han utöver funktionerna subjekt och objekt inkluderar prepositionsobjekt, som ger en extra frasgräns i relativsatsen. Han får då en utökad hierarki, OS > OO / SS > SO / OOPREP > SOPREP, där OPREP alltså står för prepositionsobjekt. (OPREP motsvarar för engelska, liksom för svenska, OBL i tillgänglighetshierarkin.) Resultaten av Izumis tre test uppvisar lite variation beroende på typ av test, men sammanlagt kan man säga att NPAH och SOHH får partiellt stöd och PDH får fullt stöd i alla test. I produktionstestet och grammatikalitetsbedömningstestet får NPAH stöd beträffande skillnaden mellan subjekt och de två övriga funktionerna. Skillnaden mellan direkt objekt och prepositionsobjekt var dock inte statistiskt signifikant. Resultatet av förståelsetestet kunde inte heller ge något stöd åt NPAH. Vad beträffar SOHH ger resultaten i stor utsträckning stöd åt Hamiltons ursprungliga hierarki men inte åt Izumis utökning av hierarkin med OPREP. Izumi drar slutsatsen att den delvis stödda NPAH och den starkt stödda PDH inte står i motsättning till varandra utan istället kompletterar varandra. Han ser SOHH som ett försök att förena NPAH och PDH, men konstaterar att hans egna resultat i alla fall inte stöder den utvidgade varianten av SOHH.

2.5 Relativsatser i svenska som andraspråk

Det finns hittills inte så mycket forskning om inläring av relativsatser i svenska som andraspråk, men en studie som behandlar relativsatser i andraspråkssvenska i relation till tillgänglighetshierarkin är Hyltenstam 1984. Hyltenstam undersöker hur vuxna andraspråksinlärare med olika modersmål använder pronomina kopior i relativsatser. Han utgår från Keenan & Comries (1977) data och deras framställning av det språktypologiska mönster som gäller för användning av kopiorna. Han tolkar användande av pronomina kopior i relativsatser som ommarkerat och strykning av dem som markerat, och formulerar mönstret så att om ett språk stryker sina pronomina kopior på en viss position i hierarkin så stryks de också på alla högre positioner. Ju fler positioner i tillgänglighetshierarkin som får sina pronomina kopior strukna i ett språk, desto mer markerat är språkets system för relativisering. Svenskan, som har sina pronomina kopior strukna i samtliga positioner, tillhör således de språk som är mest markerade i detta avseende.

I sin studie av andraspråksinlärares användning av pronomina kopior i relativsatser testar Hyltenstam (1984) 12 informanter med persiska som modersmål, 12 med grekiska, 12 med spanska och 9 med finska. Persiska och grekiska är språk som använder pronomina kopior i sina relativsatser, och de andra två språken gör det inte. Resultatet av undersökningen

visar att pronominella kopior användes av nästan alla testade inlärare, men i högre utsträckning hos dem med persiska och grekiska som modersmål. Hyltenstam konstaterar att det faktum att även de spansktalande och finsktalande informanterna använde pronominella kopior ger stöd åt hypotesen att en omarkerad struktur kan uppträda i en inlärares interimspråk trots att samma struktur är markerad i både modersmålet och målspråket. Undersökningens andra viktiga resultat gäller användandet av pronominella kopior hos varje enskild individ. I stort visade det sig att när en informant inte använde pronominella kopior på en viss nivå i tillgänglighetshierarkin så använde hen inte heller pronominella kopior på de högre nivåerna. Detta mönster är alltså samma som det språktypologiska mönstret som gäller för användning av kopiorna. I resultatet finns dock en avvikelse från den förväntade ordningen. Enligt resultatet borde GEN och OCOMP byta plats. Hyltenstam anser det troligt att tillgänglighetshierarkin har en psykologisk motsvarighet, där relativsatser på lägre nivåer i hierarkin är svårare att processa än relativsatser på högre nivåer. Andraspråksinlärares användning av pronominella kopior kan då ses som en förenklingsstrategi, ett sätt att underlätta för hjärnan där det behövs som mest. Enligt Hyltenstam är det också troligt att andraspråksinlärare av språk som svenska ”startar” med pronominella kopior på olika ställen i tillgänglighetshierarkin beroende på vilket modersmål de har, och att de sedan avskaffar kopiorna i en ordning som stämmer med tillgänglighetshierarkin.

En annan undersökning av relativsatser i andraspråkssvenska är Hoff 2011. Hoff testar 13 vuxna informanter med ryska som modersmål. I två test, ett meningskombinationstest och ett bildtest, undersöker hon deras behärskning av relativsatser på tillgänglighetshierarkins alla nivåer. Resultatet visar att informanternas behärskning av relativsatser i stort stämde överens med tillgänglighetshierarkin, d.v.s. subjektfunktionen var lättast att relativisera, objektfunktionen kom på andra plats o.s.v. I meningskombinationstestet avvek dock genitiv, som var lättare för informanterna att relativisera än både indirekt objekt och prepositionsobjekt.

3 Studiens syfte och innehåll

I denna studie undersöker jag vuxna andraspråksinlärares behärskning av svenska relativsatser mot bakgrund av de tre hypoteserna NPAH, PDH och SOHH. Dessa hypoteser, som presenterades i förra kapitlet, har alltså tidigare testats på andraspråksinlärare av bl.a. engelska, och undersökningarna har gett lite blandade, inte helt entydiga resultat. Fler studier behövs. Dessutom är det av intresse att fler liknande undersökningar görs på inlärare av

svenska som andraspråk. Som en del i min studie ingår också en undersökning av andraspråksinlärares inställning till pronomina kopior. I studien testas andraspråksinlärare med modersmål som är närbesläktade med svenska, i det här fallet engelska och tyska.³

Jag har gjort en utvidgning av tillgänglighetshierarkin genom att dela in kategorin genitiv i olika underkategorier. Min hypotes är att olika typer av genitiv är olika svåra att processa.⁴ Tillgänglighetshierarkins övriga kategorier gäller primära satsdelar i relativsatsen. Genitivkategorin, däremot, handlar i språk som svenska om sekundära satsdelar som är genitivattribut i en primär satsdel i relativsatsen. I (6a) är ju den primära satsdelen som genitivattributet ingår i subjekt, medan den i (6b) är objekt.

(6a) mannen vars hund gillar alla barn

(6b) mannen vars hund alla barn gillar

Den primära satsdelen som genitivattributet ingår i kan ju ha vilken satsdelsfunktion som helst av de övriga kategorierna i tillgänglighetshierarkin. En tänkbar hypotes är att de olika genitivtyperna har en inbördes svårighetsordning som är samma som ordningen i tillgänglighetshierarkin. Detta skulle alltså betyda att genitivet är mest tillgängligt för relativisering när det ingår i ett subjekt, näst mest tillgängligt när det ingår i ett direkt objekt o.s.v. Jag har delat in genitivkategorin i olika underkategorier, en för var och en av hierarkins övriga kategorier.⁵

Jag har gjort ytterligare en utvidgning av tillgänglighetshierarkin. Kategorin indirekt objekt har delats in i indirekt objekt utan respektive med preposition, eftersom svenska använder båda varianterna:

(7a) mannen som jag gav boken

(7b) mannen som jag gav boken till

³ Både engelska och tyska är SVO-språk som normalt placerar sina relativsatser postnominellt precis som svenska. Enligt Keenan & Comrie (1977:76-79) kan engelska och tyska, precis som svenska, relativisera alla de fem första funktionerna i tillgänglighetshierarkin. Engelska kan även relativisera komparationsobjekt och tyska kan det inte. Inget av de tre språken använder normalt pronomina kopior (Keenan & Comrie 1977:92-93).

⁴ Genitivkategorin är dessutom den kategori som i många tidigare undersökningar har avvikit från vad man kunde förvänta sig enligt NPAH (Izumi 2003:318).

⁵ Både Hamilton (1994:130) och Izumi (2003:288) antyder att en uppdelning av genitivkategorin vore befogad, men använder det inte i sina undersökningar.

När det gäller kategorin komparationsobjekt i tillgänglighetshierarkin finns det bland personer med svenska som modersmål olika åsikter om huruvida relativisering av komparationsobjekt är grammatiskt korrekt. Keenan & Comrie (1977:79) betraktar det som tveksamt om relativisering av komparationsobjekt är möjlig i svenska. Liksom både Hyltenstam (1984) och Hoff (2011) har jag dock valt att inkludera kategorin i min undersökning.

Svenska är, om man betraktar komparationsobjekt som relativiserbara, ett språk som kan relativisera samtliga 6 kategorier i tillgänglighetshierarkin. Med mina utvidgningar av kategorierna genitiv och indirekt objekt får man 12 relativsatstyper, där skillnaden mellan typerna alltså handlar om satsdelsfunktionen i relativsatsen. Antalet typer fördubblas när man tar hänsyn till vilken satsdelsfunktion, subjekt eller direkt objekt, som nominalfrasen där relativsatsen ingår har i matrissatsen. Denna distinktion är ju relevant för PDH och SOHH. Sammanlagt blir det alltså 24 olika typer av meningar med relativsatser, vilka exemplifieras i (8a) - (8x), där typen anges före varje mening. Före bindestrecket anges satsdelsfunktionen i matrissatsen och efter bindestrecket anges satsdelsfunktionen i relativsatsen. SU står för subjekt, DO för direkt objekt, IO för indirekt objekt utan preposition, IOPREP för indirekt objekt med preposition, OPREP för prepositionsobjekt, GEN för genitiv och OCOMP för komparationsobjekt. Beteckningarna i (8a) – (8x) är de som jag använder i det följande.

- (8a) SU-SU Katten som har vita tassar är försvunnen.
- (8b) SU-DO Huset som du ville köpa har brunnit upp.
- (8c) SU-IO Flickan som jag gav en glass blev sjuk.
- (8d) SU-IOPREP Tjejen som vi lämnade presenten till blev förvånad.
- (8e) SU-OPREP Tåget som du väntar på är försenat.
- (8f) SU-GENSU Den där studenten vars uppsats var för kort blev underkänd.
- (8g) SU-GENDO Hunden vars halsband du hittade bor i vårt hus.
- (8h) SU-GENIO Den där elefanten vars unge du gav mat blev arg.
- (8i) SU-GENIOPREP Bilen vars ägare jag skrev en lapp till är borta nu.
- (8j) SU-GENOPREP Landet vars huvudstad du tänkte på är Paraguay.
- (8k) SU-GENOCOMP Staden vars universitet Lunds universitet är yngre än är Uppsala.
- (8l) SU-OCOMP Staden som Göteborg är mindre än är Stockholm.
- (8m) DO-SU Hon hämtade bollen som låg på gräsmattan.
- (8n) DO-DO Alla läste boken som du hade rekommenderat.
- (8o) DO-IO Många gillar den där läraren som barnen gav blommor.

- (8p) DO-IOPREP Jag känner faktiskt mannen som du skickade ett mail till.
- (8q) DO-OPREP Jag såg filmen som du pratade om.
- (8r) DO-GENSU Anna känner en man vars fru talar åtta språk.
- (8s) DO-GENDO Vi hjälpte turisten vars plånbok någon hade tagit.
- (8t) DO-GENIO Hon gillar pojken vars kanin hon ger morötter.
- (8u) DO-GENIOPREP Jag ska träffa mannen vars bror jag sålde bilen till.
- (8v) DO-GENOPREP Många ville träffa den där författaren vars böcker alla pratar om.
- (8w) DO-GENOCOMP Jag känner en man vars fötter inga andra fötter är större än.
- (8x) DO-OCOMP Jag har en kompis som ingen annan är snällare än.

Meningarna i (8a) – (8x) finns även med i ett av de test som ingick i min undersökning.

Syftet med den här studien är alltså att mot bakgrund av de tre hypoteserna NPAH, PDH och SOHH undersöka hur behärsningen av relativsatser kan se ut hos vuxna inlärare av svenska som andraspråk med modersmål närbesläktade med svenska. Mina viktigaste frågeställningar är:

- I vilken utsträckning stämmer mina informanternas behärskning av relativsatser överens med NPAH, PDH och SOHH?
- Hur blir utfallet med den extra indelningen av kategorierna genitiv och indirekt objekt i den utvidgade varianten av tillgänglighetshierarkin?
- Hur förhåller sig informanterna till pronominala kopior i relativsatser på tillgänglighetshierarkins olika nivåer?

4 Metod och material

För att mot bakgrund av de tre hypoteserna NPAH, PDH och SOHH undersöka hur behärsningen av relativsatser kan se ut hos andraspråksinlärare med modersmål som är närbesläktade med svenska testades 17 informanter i två skriftliga test. Nedan redogörs närmare för informanterna, testens utformning, testens genomförande och hur jag har bedömt testsvaren.

4.1 Informanterna

Informantgruppen bestod av 17 vuxna personer med engelska och tyska som modersmål. De var alla studenter på olika kurser i svenska som främmandespråk vid Lunds universitet. Med

avsikt valdes informanter från kurser på olika nivåer, för att få en spridning i resultatet som skulle kunna relateras till de olika hierarkierna. Informanterna var mellan 19 och 36 år gamla och de hade bott i Sverige i mellan 2,5 månader och 4 år, majoriteten av dem dock kortare än 8 månader. 5 av informanterna hade engelska som modersmål och kom från Australien, Nya Zeeland, Storbritannien eller USA, och 12 hade tyska som modersmål och kom från Tyskland eller Österrike.

4.2 Test 1

Test 1 (se bilaga 1) är tänkt att testa informanternas produktion av olika typer av relativsatskonstruktioner. Det är ett meningskombinationstest som består av 28 meningpar. Varje meningpar ska, med hjälp av *som* eller *vars*, kombineras ihop till en matrissats som innehåller en relativsats. Den första meningen i varje par ska utgöra matrissatsen och den andra meningen relativsatsen. I den första meningen finns ett understruket ord, som ska bli korrelerat för relativsatsen. I testets instruktioner står att man, med hjälp av ordet *som* eller ordet *vars*, ska kombinera ihop meningarna så att det understrukna ordet i den första meningen specificeras eller identifieras av informationen i den andra meningen, och att man inte får ta bort eller lägga till någon information. Det första ordet i den förväntade svarsmeningen är givet från början. Exempel på meningpar ur testet och deras förväntade svarsmeningar ges i (9a) - (9c).

(9a) Hon hämtade bollen. Bollen låg på gräsmattan.

Hon hämtade bollen som låg på gräsmattan.

(9b) Tåget är försenat. Du väntar på tåget.

Tåget som du väntar på är försenat.

(9c) Bilen är borta nu. Jag skrev en lapp till bilens ägare.

Bilen vars ägare jag skrev en lapp till är borta nu.

För att instruktionerna i testet skulle vara lättare att förstå är de även översatta till engelska. När jag konstruerade meningarna strävade jag efter att orden skulle vara så lätta och välkända som möjligt, eftersom testet ju inte gäller ordkunskap. För säkerhets skull är ändå vissa ord översatta till engelska. Det var också viktigt att meningarna inte innehöll för många ”onödiga” satsdelar så att de blev svåra att processa av andra anledningar än de som är relevanta i undersökningen.

Testets 28 meningspar valdes så att de testar de tre hypoteserna samtidigt. Jag konstruerade meningsparen så att de skulle resultera i 24 meningar av olika typ. Dessa meningar är samma meningar som i (8a) – (8x) i 3, där jag redogjorde för de olika typerna. Meningarna representerar alltså alla de olika kategorierna i min utvidgade variant av tillgänglighetshierarkin, och varje kategori har fått 2 meningar, en med korrelatet som subjekt i matrissatsen och en med korrelatet som objekt. Anledningen till att testet innehåller 28 meningspar och inte 24 är att jag har fördubblat antalet meningar av de 4 typer som är relevanta för testning av SOHH (DO-SU, DO-DO, SU-SU, SU-DO). Jag valde att placera testets 28 meningspar i slumpmässig ordning. Om man t.ex. hade placerat dem i en förväntad svårighetsordning hade det kunnat finnas en risk att informanterna hade lärt sig att producera de olika relativsatskonstruktionerna efter hand som de gjorde testet. Om man istället hade valt att placera de svåraste typerna först hade det kunnat leda till att informanterna gav upp. Jag valde dock att precis i början av testet placera två meningspar av lätt typ för att uppmuntra informanterna att gå vidare med testet.

Innan jag fastställde testets definitiva utseende gjorde jag en liten preliminär undersökning där fem förstaspråkstalare fick göra testet. Med utgångspunkt från deras resultat gjorde jag en del små justeringar.

4.3 Test 2

Test 2 (se bilaga 2) är ett grammatikalitetsbedömningstest som är tänkt att testa informanternas intuitiva kunskap om pronominala kopior i relativsats. Det består av 24 meningar av 12 olika typer. Typerna är samma som de i test 1 där korrelatet är objekt i matrissatsen, så antalet typer är alltså halverat. Varje meningstyp representeras av 2 meningar, där den ena är korrekt och den andra innehåller en pronominal kopia, vilket alltså inte är korrekt svenska. Varje mening i detta test ska av informanten bedömas som korrekt eller inkorrekt, och om den bedöms som inkorrekt ska den också korrigeras. I testets instruktioner står även att det finns högst ett fel per mening och att meningarna inte innehåller några stavfel. Exempel på inkorrekta meningar ur testet ges i (10a) och (10b).

(10a) Ingen kunde hitta halsbandet som du hade tappat det.

(10b) Jag letar efter någon vars löften man kan lita på dem.

Precis som i test 1 är instruktionerna och vissa ord översatta till engelska, orden är så lätta och välkända som möjligt och ”onödiga” satsdelar har undvikits. Meningarna är placerade i

slumpmässig ordning. Även detta test prövades i den preliminära undersökningen med förstaspråkstalare.

4.4 Testens genomförande

Informanterna testades i smågrupper eller en och en. Att testa alla informanter samtidigt visade sig inte vara möjligt. Test 1 och test 2 gjordes vid samma tillfälle. För att undvika icke avslutade test fanns det ingen speciell tidsbegränsning, men de flesta informanterna gjorde båda testen på sammanlagt mindre än en timme. Informanterna fick test 2 först när de hade lämnat in test 1 för att de inte skulle kunna påverkas av de färdiga meningarna i test 2.

Jag var själv närvarande vid alla testtillfällena. Jag kontrollerade att informanterna förstod instruktionerna. Om de inte kände till orden *som* eller *vars* översatte jag dessa till engelska eller tyska. Om det trots mina skriftliga översättningar av svåra ord förekom ord i testmeningarna som informanterna inte kände till översatte jag dem muntligt till engelska eller tyska. Informanterna fick inte använda ordböcker eftersom de kunde innehålla färdiga satser som skulle kunna vara till hjälp i testen. För att undvika testsvar som inte skulle gå att bedöma uppmanade jag informanterna att göra alla meningarna även om vissa kändes svåra.

4.5 Bedömning av test 1

Meningskombinationstestetets 28 svarsmeningar har bedömts som antingen korrekta eller inkorrekta. Inte alla fel medför att en svarsmening har betraktats som inkorrekt. Mindre fel som kan antas inte ha något vidare samband med själva bildandet av relativsatskonstruktionen har betraktats som ovidkommande och inte påverkat bedömningen av meningen. Exempel på sådana mindre fel är stavningsfel, fel vid böjning av adjektiv eller verb, utelämnade eller felaktiga artiklar och tempusfel.

När testmeningarna tillåter två likvärdiga svar har båda betraktats som korrekta. Detta gäller relativsatser med respektive utan *som* där båda alternativen är korrekta, d.v.s där något annat än subjekt relativiseras, som i (11a) respektive (11b).

(11a) Maten som jag åt igår var dålig.

(11b) Maten jag åt igår var dålig.

På samma sätt har två alternativa placeringar av prepositioner i relativsatser med *vars* tillåtits, som i (12a) och (12b).

(12a) Många ville träffa den där författaren vars böcker alla pratar om.

(12b) Många ville träffa den där författaren om vars böcker alla pratar.

I de få fall där en testmening innehåller indirekt objekt med preposition medan svarsmeningen istället innehåller indirekt objekt utan preposition eller tvärtom, och där båda varianterna är möjliga, har svarsmeningen bedömts som korrekt.⁶ Meningarna i (13a) och (13b) har alltså bedömts som två likvärdiga korrekta svar.

(13a) Hon gillar pojken vars kanin hon ger morötter.

(13b) Hon gillar pojken vars kanin hon ger morötter till.

Ett fenomen i testets svarsmeningar som gör att de har bedömts som inkorrekta är när relativsatsen inte står intill sitt korrelat som i (14a) och (14b).

(14a) Hunden bor i vårt hus vars halsband du hittade.

(14b) Flickan blev sjuk som jag gav en glass.

Här kan man diskutera om den här typen av meningar med postponerade relativsatser ska bedömas som korrekta. SAG 1999:498 tar endast kortfattat upp frågan om postponering av restriktiv relativ bisats och ger inte en helt uttömmande beskrivning. Det påpekas dock att ”Postponering kan leda till svårtolkade meningar om avståndet mellan korrelat och relativ bisats blir för långt och om det finns ett nominalt led i mellanrummet som kan uppfattas som korrelat till den postponerade bisatsen” (SAG 1999:498). Även om dessa två fall inte är relevanta i alla mina testmeningar har jag valt att genomgående betrakta postponering som inkorrekt. Enligt min uppfattning är postponering i de meningar som ingår i testet inte det naturliga alternativet, och man kan anta att en postponering i en svarsmening inte är ett medvetet val utan en indikation på svårigheter att processa strukturen. Det är dessutom så att de förstaspråkstalare som deltog i min preliminära undersökning endast i mycket begränsad omfattning konstruerade meningar med postponerade relativsatser.

En annan företeelse som har bedömts som inkorrekt är när en annan relativsats än den förväntade har producerats. Detta gäller även om meningen är helt grammatiskt korrekt. Exempel på detta ges i (15a) - (15b) och (16a) - (16b).

⁶ I de beräkningar av resultatet där jag skiljer mellan dessa två kategorier har dock sådana svarsmeningar uteslutits.

(15a) Katten som har vita tassor är försvunnen. (förväntad mening)

(15b) Katten som är försvunnen har vita tassor. (svars mening)

(16a) Många ville träffa den där författaren vars böcker alla pratar om. (förväntad mening)

(16b) Många som ville träffa den där författaren pratar om författarens böcker. (svars mening)

Informationen i svars meningarna i (15b) och (16b) är ju inte densamma som i de förväntade meningarna i (15a) och (16a). Att en informant gör något annat än det som förväntas kan ju bero på att en mening är för svår att processa, och att informanten därför försöker men inte lyckas uttrycka det hen vill eller väljer att skriva något annat som är lättare. Jag har därför valt att bedöma den här typen av svars meningar som inkorrekt.

Ordföljdsfel i relativsatsen har också betraktats som ett relevant fel och medför att svars meningarna har bedömts som inkorrekt. Felaktig ordföljd kan man tolka som ett tecken på att meningen är för svår för informanten att processa. Som inkorrekt har också meningar bedömts som har någon typ av felaktig bisatsinledare, t.ex. *vars* istället för *som* och tvärtom, dubbel inledare som *vilken som* och *som* föregånget av preposition (**mannen till som du skickade ett mail*). Om en nödvändig preposition saknas vid relativisering av indirekt objekt eller prepositionsobjekt (**tåget som du väntar*) eller om subjunktionen saknas vid relativisering av komparationsobjekt (**en kompis som ingen annan är snällare*) har meningen också bedömts som inkorrekt. Pronominella och nominala kopior⁷ i relativsatsen medför förstås också att meningen har bedömts som inkorrekt (**Jag har en kompis som ingen annan är snällare än kompiserna*).

Svars meningar som blivit något helt annat än det som var tänkt och t.ex. inte innehåller någon relativsats överhuvudtaget, och svars meningar där en kombination av flera fel gör det omöjligt att identifiera felen, har naturligtvis också bedömts som inkorrekt.

4.6 Bedömning av test 2

Grammatikalitetsbedömningstestetets 24 meningar har av mig bedömts som antingen rätt eller fel beroende på vad informanten har svarat. Eftersom detta test enbart syftar till att undersöka

⁷ Med nominala kopior menas att en hel nominalfras sätts in på platsen för den relativiserade satsdelen.

informanternas inställning till pronominella kopior har testet bedömts på ett sätt som bortser från andra grammatiska felaktigheter:

- en testmening med pronominell kopia där kopian har strukits av informanten har av mig bedömts som rätt
- en testmening med pronominell kopia där kopian inte har strukits av informanten har av mig bedömts som fel
- en testmening utan pronominell kopia där informanten inte har satt in en kopia har av mig bedömts som rätt
- en testmening utan pronominell kopia där informanten har satt in en kopia har av mig bedömts som fel.

Om informanten har gjort någon annan liten ändring i en testmening har detta inte påverkat min bedömning av svaret. Om informanten däremot har gjort om testmeningen till en helt annan mening, eller om det inte går att tolka vad informanten menar, har svaret uteslutits ur beräkningarna av testresultatet.

5 Resultat

I min undersökning av 17 informanternas behärskning av relativsatser i svenska som andraspråk har jag fått en del intressanta resultat som presenteras nedan.

5.1 Resultat av meningskombinationstestet

I tabell 1 presenteras resultatet av meningskombinationstestet uppdelat efter relativsatstyp i den ursprungliga tillgänglighetshierarkin och korrelatets satsdelsfunktion i matrissatsen. För varje satsdelsfunktion i matrissatsen och satsdelsfunktion i relativsatsen anges i procent andelen korrekta svar, d.v.s. korrekt formulerade meningar med relativsatser. Under varje procenttal finns angivet hur många korrekta svar av hur många möjliga som sammanlagt förekom av den aktuella kombinationen. Att antalet möjliga korrekta svar varierar för de olika relativsatstyperna beror på testets upplägg (se 4.2). Meningstypen SU-SU representeras t.ex. av 2 meningar i testet, och eftersom det fanns 17 informanter blir det sammanlagda antalet möjliga korrekta svar 34. GEN-kategorin är en sammanslagning av mina 6 underkategorier och har därmed 6 gånger 17, d.v.s. 102 möjliga korrekta svar. Längst till höger i tabellen finns andelen korrekta svar för samtliga relativsatstyper uppdelat enbart efter funktion i

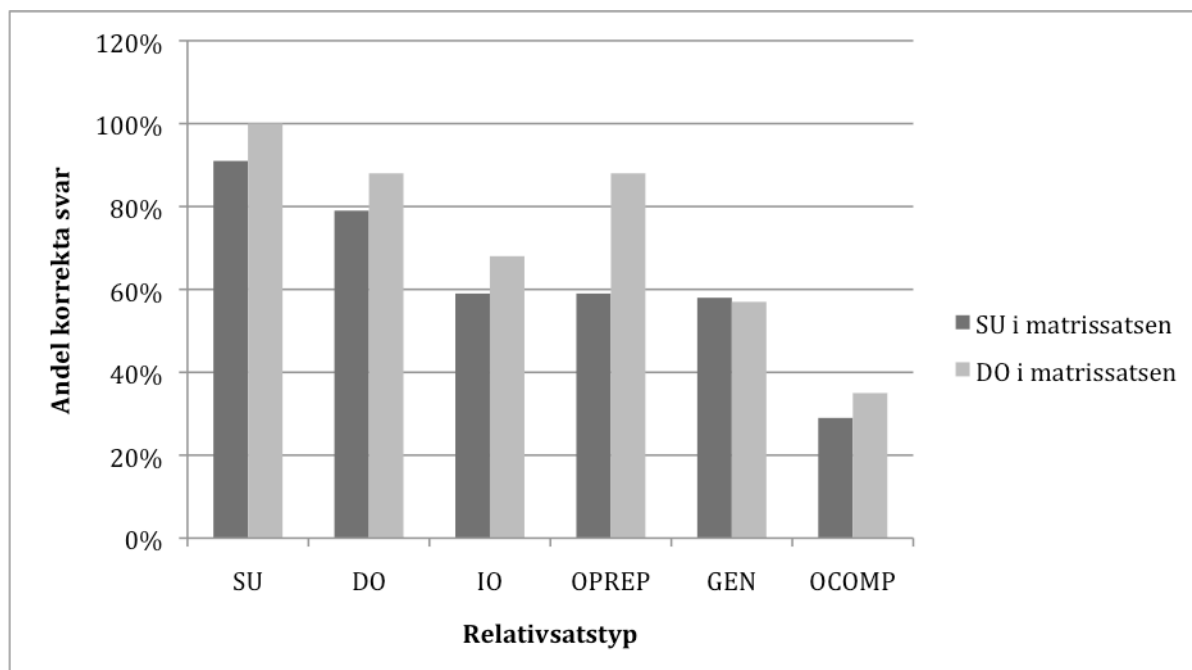
Tabell 1 Andelen korrekta svar per relativsatstyp och funktion i matrissatsen i meningskombinationstestet. Relativsatstyper enligt den ursprungliga hierarkin

Funktion i matrissatsen	Relativsatstyp						
	SU	DO	IO	OPREP	GEN	OCOMP	Alla
SU	91% 31/34	79% 27/34	59% 20/34	59% 10/17	58% 59/102	29% 5/17	64% 152/238
DO	100% 34/34	88% 30/34	68% 23/34	88% 15/17	57% 58/102	35% 6/17	70% 166/238
SU + DO	96% 65/68	84% 57/68	63% 43/68	74% 25/34	57% 117/204	32% 11/34	67% 318/476

Bråket anger antalet korrekta svar dividerat med det totala antalet svar för meningstypen.

matrissatsen. Längst ner finns andelen korrekta svar för båda funktionerna i matrissatsen tillsammans uppdelat efter relativsatstyp. De två översta raderna i tabellen presenteras också i form av stapeldiagram i figur 1.

Ur tabell 1 och figur 1 kan man utläsa att informanternas svar i stort stämmer överens med de förväntade resultaten enligt NPAH. Som framgår av rad 3 i tabellen är

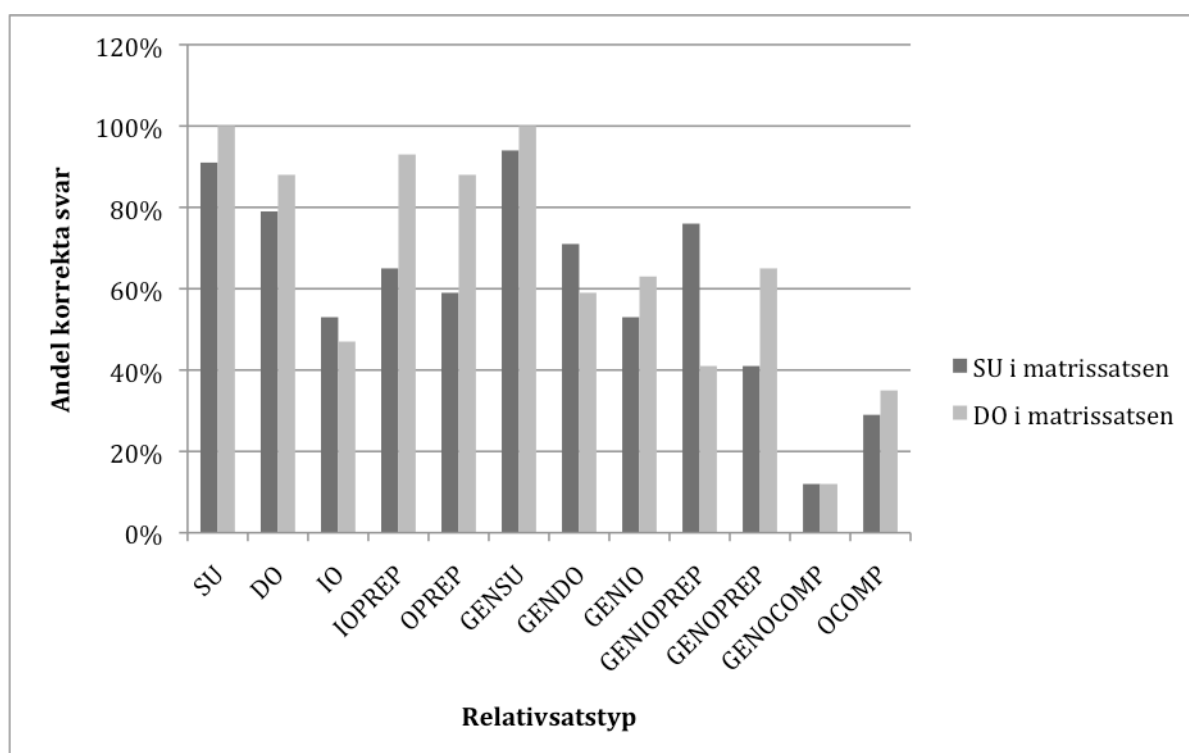

Figur 1 Andelen korrekta svar per relativsatstyp och funktion i matrissatsen i meningskombinationstestet. Relativsatstyper enligt den ursprungliga hierarkin.

svårighetsordningen, om man slår ihop SU och DO i matrissatsen, enligt informanternas svar SU, DO, OPREP, IO, GEN, OCOMP. Denna ordning följer alltså tillgänglighetshierarkin med undantag av OPREP och IO som borde byta plats. Den största avvikelsern hittar man i svårighetsordningen med DO i matrissatsen, där OPREP i relativsatsen har fått samma höga procenttal som DO i relativsatsen. I svårighetsordningen med SU i matrissatsen finns den största överensstämmelsen med tillgänglighetshierarkin, dock med typerna IO, OPREP och GEN på i praktiken samma procenttal.

Tabell 2 är konstruerad enligt samma principer som tabell 1. Här anges också andelen korrekta svar i procent för de olika relativsattstyperna och de två funktionerna i matrissatsen, men här är relativsattstyperna istället uppdelade efter den utvidgade hierarkin. IO har alltså delats upp i IO och IOPREP och GEN har delats upp i de 6 olika typerna GENSU, GENDO, GENIO, GENIOPREP, GENOPREP och GENOCOMP.⁸ De två översta raderna i tabellen presenteras i form av stapeldiagram i figur 2.

I tabell 2 och figur 2 framgår att andelen korrekta svar för IOPREP är klart högre än

Figur 2 Andelen korrekta svar per relativsattstyp och funktion i matrissatsen i meningskombinationstestet. Relativsattstyper enligt den utvidgade hierarkin.

⁸ Anledningen till att antalet möjliga korrekta svar för DO-IOPREP och DO-GENIO endast är 15 respektive 16 är att 2 respektive 1 svarsmening fick uteslutas. Svarsmeningarna uteslöts för att den producerade relativsatsen var av typen IO istället för IOPREP respektive GENIOPREP istället för GENIO, vilket gjorde det omöjligt att avgöra vilken meningstyp svaren skulle tillhöra.

Tabell 2 Andelen korrekta svar per relativsatstyp och funktion i matrissatsen i meningskombinationstestet. Relativsatstyper enligt den utvidgade hierarkin

Funktion i matrissatsen	Relativsatstyp												
	SU	DO	IO	IOPREP	OPREP	GENSU	GENDO	GENIO	GENIOPREP	GENOPREP	GENOCOMP	OCOMP	Alla
SU	91% 31/34	79% 27/34	53% 9/17	65% 11/17	59% 10/17	94% 16/17	71% 12/17	53% 9/17	76% 13/17	41% 7/17	12% 2/17	29% 5/17	64% 152/238
DO	100% 34/34	88% 30/34	47% 8/17	93% 14/15	88% 15/17	100% 17/17	59% 10/17	63% 10/16	41% 7/17	65% 11/17	12% 2/17	35% 6/17	70% 164/235
SU + DO	96% 65/68	84% 57/68	50% 17/34	78% 25/32	74% 25/34	97% 33/34	65% 22/34	58% 19/33	59% 20/34	53% 18/34	12% 4/34	32% 11/34	67% 316/473

Bråket anger antalet korrekta svar dividerat med det totala antalet svar för meningstypen.

andelen för IO. Informanterna har haft lättare för att producera IOPREP än IO både för SU och DO i matrissatsen, och därmed också för SU och DO tillsammans. IO i den utvidgade hierarkin sänker alltså procenttalet för IO i den ursprungliga hierarkin.

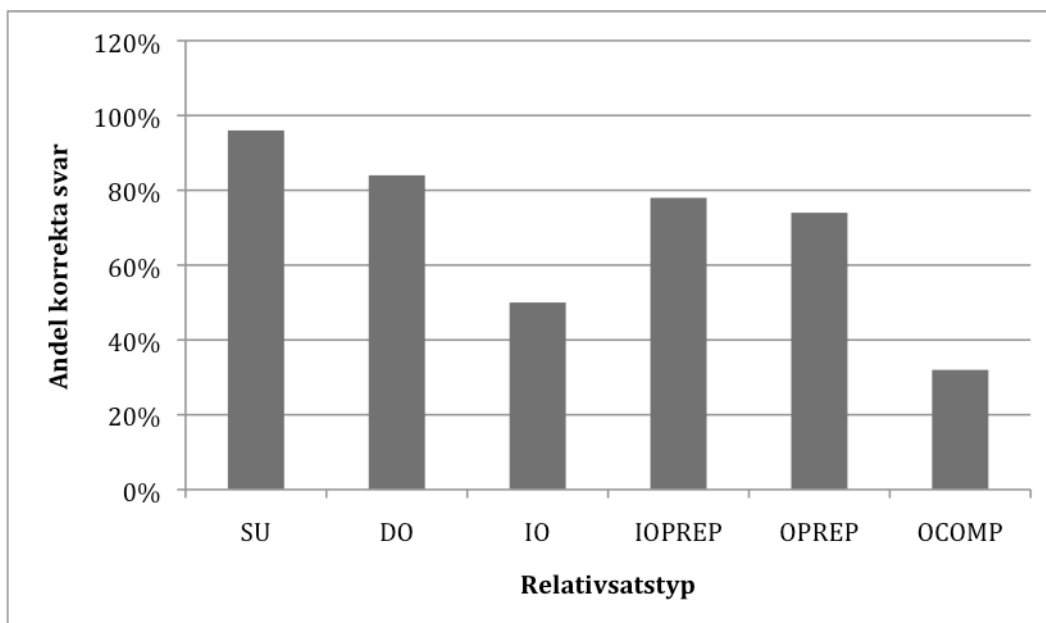
I tabell 2 kan man även utläsa att det finns en stor variation i andelen korrekta svar för de olika genitivtyperna, både för SU och DO i matrissatsen. På rad 3 med SU och DO sammanslaget kan man se att andelen korrekta svar för de olika genitivtyperna varierar mellan 97% för GENSU och 12% för GENOCOMP. GENSU ligger alltså lika högt som SU. Andelen korrekta svar för de övriga 4 genitivtyperna ligger mellan 65% och 53%. Att det finns en klar spridning bland de olika genitivtyperna antyder att det är befogat att göra en uppdelning av GEN-kategorin i olika underkategorier.

I tabell 3 upprepas rad 3 i tabell 2, d.v.s. SU och DO i matrissatsen sammanslagna för de olika relativsatstyperna i den utvidgade hierarkin. De 6 genitivtyperna finns på den nedre raden, och på den övre finns de övriga 6 typerna. Satsdelsfunktionerna på den övre raden har sin genitivmotsvarighet på den nedre raden, d.v.s. SU finns ovanför GENSU, DO ovanför GENDO o.s.v. Den övre raden presenteras också i form av stapeldiagram i figur 3 och den nedre i figur 4. Man kan se i tabellen och diagrammen att svårighetsordningen i den övre raden stämmer ganska bra överens med svårighetsordningen i den nedre. I den övre borde IO flytta två steg till höger och i den nedre borde den motsvarande GENIO istället flytta ett steg till höger. För övrigt stämmer svårighetsordningarna överens. Det är alldeles för små marginaler för att man ska kunna dra någon specifik slutsats, men resultatet talar i alla fall inte emot att det skulle kunna finnas en inre tillgänglighetshierarki inom genitiv som följer samma mönster som den yttre, ”vanliga” tillgänglighetshierarkin.

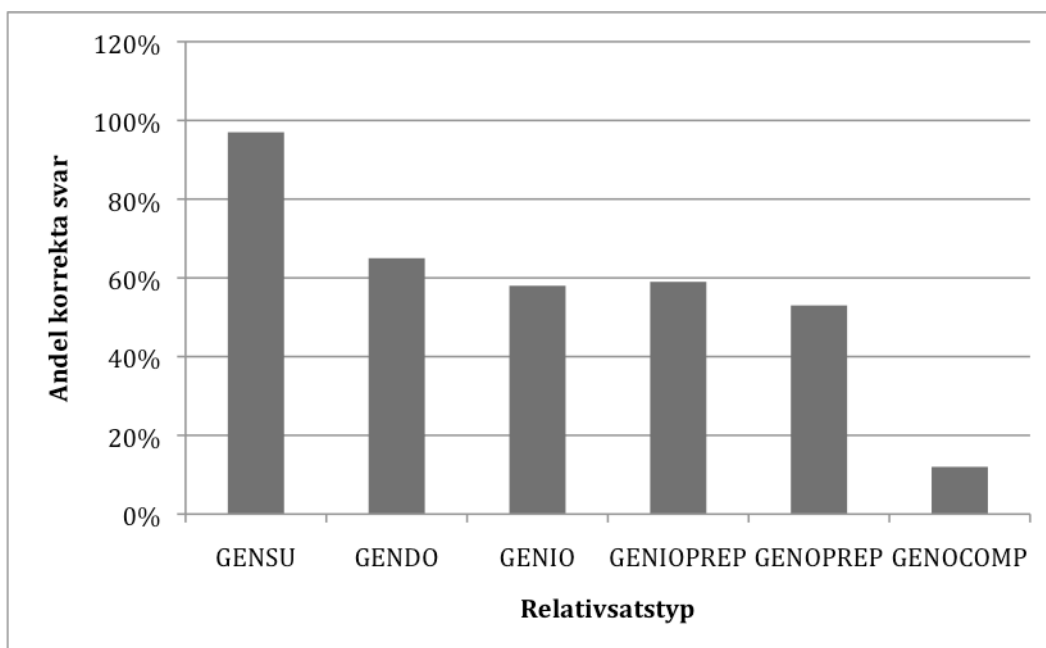
Tabell 3 Jämförelse mellan andelen korrekta svar i meningskombinationstestet för de 6 underkategorierna inom genitiv och de övriga 6 kategorierna i den utvidgade hierarkin

SU	DO	IO	IOPREP	OPREP	OCOMP
96%	84%	50%	78%	74%	32%
GENSU	GENDO	GENIO	GENIOPREP	GENOPREP	GENOCOMP
97%	65%	58%	59%	53%	12%

Procenttalen anger andelen korrekta svar för båda funktionerna i matrissatsen (SU och DO) tillsammans.

Figur 3 Andelen korrekta svar i meningskombinationstestet för kategorierna SU, DO, IO, IOPREP, OPREP och OCOMP. Staplarna visar andelen korrekta svar för båda funktionerna i matrissatsen (SU och DO) tillsammans.

Figur 4 Andelen korrekta svar i meningskombinationstestet för de 6 underkategorierna inom genitiv. Staplarna visar andelen korrekta svar för båda funktionerna i matrissatsen (SU och DO) tillsammans.

När det gäller PDH kan man jämföra procenttalen på de två översta raderna i kolumnen längst till höger i tabell 2. Då framgår det att andelen korrekta svar för DO i matrissatsen är högre än för SU i matrissatsen. Informanterna har alltså generellt haft lättare för att producera meningar med relativsatsen som attribut till direkt objekt i matrissatsen än meningar med

relativsatsen som attribut till subjekt i matrissatsen. Detta stämmer överens med det förväntade resultatet enligt PDH. Dock är skillnaden mellan procenttalen, 70% och 64%, ganska liten. Om man ser till skillnaden mellan SU och DO i matrissatsen för de enskilda relativsatstyperna kan man också konstatera att andelen korrekta svar är högre för DO än SU för de flesta relativsatstyperna. Endast IO, GENDO och GENIOPREP har högre andel korrekta svar för SU i matrissatsen.

För SOHH är det ju meningstyperna SU-SU, SU-DO, DO-SU och DO-DO som är de relevanta. Även här får man säga att resultatet stämmer med det förväntade. DO-SU har fått högst andel korrekta svar, på i praktiken delad andraplats finns DO-DO och SU-SU och på tredje plats ligger SU-DO. Men även här är marginalerna små.

5.2 Resultat av grammatikalitetsbedömningstestet

I grammatikalitetsbedömningstestet förekommer dels korrekta meningar med relativsatser utan pronominell kopia, dels inkorrekta meningar med relativsatser med pronominell kopia. Bland informanternas svar förekom inte ett enda fall av insatt pronominell kopia i en korrekt mening. Detta delresultat redovisas därför inte i någon tabell. När det gäller resten av testet, d.v.s. meningarna med pronominell kopia, presenteras resultatet i tabell 4. Där visas, för varje relativsatstyp, andelen testmeningar där informanterna har låtit bli att stryka den pronominella kopian. Under varje procenttal finns angivet hur många icke-strukna pronominella kopior av hur många möjliga som förekom av den aktuella relativsatstypen.⁹ I den övre raden finns procenttal för den ursprungliga tillgänglighetshierarkin, och i den nedre procenttal för den utvidgade hierarkin.

Vad gäller resultatsiffrorna kan man utifrån tabell 4 konstatera att det sammanlagt är ganska få pronominella kopior som har accepterats. Detta gör det svårt att uttala sig om skillnader mellan de olika relativsatstyperna. Utifrån resultatsiffrorna i den övre raden skulle man kunna säga att svårighetsordningen i stort stämmer överens med hypotesen att inlärare har större benägenhet att använda pronominella kopior på tillgänglighetshierarkins lägre nivåer. Men IO utgör ett stort undantag. Dessutom är skillnaderna mellan kategorierna i flera fall små. Man kan dock konstatera att det är för typerna IO och GENIO i den utvidgade hierarkin som informanterna har haft störst benägenhet att acceptera pronominella kopior, och att dessa två typer i den utvidgade hierarkin kraftigt höjer procenttalet för IO respektive GEN i den

⁹ Observera att ”antalet möjliga” varierar för olika relativsatstyper eftersom vissa informantsvar fick uteslutas (se 4.6).

Tabell 4 Andelen accepterade pronominala kopior för olika relativsatstyper i grammatikalitetsbedömningstestet

Den ursprungliga hierarkin	SU	DO	IO		OPREP	GEN						OCOMP
	6% 1/17	6% 1/17	31% 10/32		12% 2/17	21% 19/92						33% 4/12
Den utvidgade hierarkin	SU	DO	IO	IOPREP	OPREP	GENSU	GENDO	GENIO	GENIOPREP	GENOPREP	GENOCOMP	OCOMP
	6% 1/17	6% 1/17	50% 8/16	13% 2/16	12% 2/17	13% 2/16	7% 1/14	56% 9/16	12% 2/17	18% 3/17	17% 2/12	33% 4/12

Bråket anger antalet accepterade pronominala kopior dividerat med antalet möjliga för kategorin.

ursprungliga hierarkin. IO och GENIO i den utvidgade hierarkin har så höga procenttal att de t.o.m. ligger en bra bit över OCOMP.

Det är i detta sammanhang också värt att nämna att det i svarsmeningarna i meningskombinationstestet inte förekom ett enda fall av pronominell kopia. Dock förekom två fall av nominal kopia.

6 Diskussion och slutsats

Min undersökning av andraspråksinlärares behärskning av relativsatser i svenska mot bakgrund av de tre hypoteserna NPAH, PDH och SOHH har lett till en del olika resultat. Sammanfattningsvis kan man säga att informanternas resultat stämmer överens med de förväntade resultaten enligt både PDH och SOHH, dock med små marginaler. I stort stämmer de även överens med NPAH. Generellt är dock ordningen mellan indirekt objekt och prepositionsobjekt ett undantag. Resultatet av indelningen av indirekt objekt i indirekt objekt med respektive utan preposition visar att informanterna har haft klart svårare att relativisera varianten utan preposition. Resultatet av indelningen av genitivkategorin visar att det finns en stor variation i informanternas behärskning av olika genitivtyper, med GENSU som klart lättast och GENOCOMP som klart svårast att relativisera. I testet med pronominella kopior satte informanterna inte självmant in några kopior alls, och de accepterade bara en ganska liten del av de befintliga kopiorna. Skillnaderna mellan de olika relativsatstyperna är i många fall små, så det är svårt att dra alltför många slutsatser. Man kan dock se att IO och GENIO i den utvidgade hierarkin är de relativsatstyper där informanterna har accepterat flest kopior.

Resultatet i denna undersökning stämmer i stora drag överens med resultat i tidigare forskning om inläring av relativsatser. Genitivkategorin i tillgänglighetshierarkin har i tidigare studier ofta avvikit från den förväntade svårighetsordningen och den är dessutom, som tidigare nämnts, inte en enhetlig kategori. Därför valde jag att dela in den i underkategorier i min undersökning. Den stora skillnaden i svårighetsgrad mellan de olika genitivtyperna i denna undersökning kan ses som en antydning om att det är befogat att dela in genitivkategorin i de olika satsdelsfunktionerna. Att genitivkategorin i tidigare undersökningar har placerat sig på olika ställen i svårighetsordningen skulle kunna ha som en förklaring att det i olika undersökningar är olika genitivtyper som har ingått. Det vore förmodligen av intresse att framtida forskning närmare undersöker hur genitivens underkategorier förhåller sig till varandra och till de övriga kategorierna i tillgänglighetshierarkin. På samma sätt skulle man kunna tänka sig att det finns en

svårighetsskillnad mellan indirekt objekt med respektive utan preposition, och även här vore det intressant med mer forskning.

När det gäller min undersökning av pronominella kopior är det som tidigare nämnts svårt att dra några bestämda slutsatser om ett eventuellt mönster i informanternas inställning. Man kan relatera Hyltenstams (1984) testresultat och hans resonemang kring detta till min undersökning (se 2.5). Hyltenstam anser det troligt att inlärare med modersmål utan pronominella kopior i början av sitt interimspråk endast använder pronominella kopior på lägre nivåer i tillgänglighetshierarkin. Detta skulle kunna appliceras på min undersökning, där informanternas modersmål är engelska respektive tyska, som en förklaring till den begränsade förekomsten av pronominella kopior. Resultatet stämmer emellertid inte helt med Hyltenstams resonemang eftersom det var för kategorierna IO och GENIO som informanterna accepterade flest kopior.

En sak som tål att påpekas beträffande min undersökning av andraspråksinlärares produktion av relativsatser är att jag testar informanterna som grupp och fastställer en svårighetsordning baserad på gruppens sammanlagda resultat. För att undvika att undersökningen skulle bli alltför omfattande har jag alltså valt att inte titta närmare på eventuella mönster i de enskilda individernas behärskning av olika relativsatskonstruktioner.

Ett annat val som jag gjorde inför min undersökning var att begränsa den till att gälla andraspråksinlärare med modersmål närbesläktade med svenska, i det här fallet engelska och tyska. Undersökningen är stor och omfattar många parametrar, och jag gjorde detta val för att hålla någon faktor förhållandevis konstant. Det vore naturligtvis intressant om det gjordes fler undersökningar där man jämför relativsatsinläring hos andraspråkstalare med olika modersmål.

En intressant fråga som har koppling till ämnet i den här undersökningen är undervisningens roll. Man kan fråga sig om och hur undervisningen kan leda till avvikelser från det teoretiskt förväntade resultatet i sådana här undersökningar. Kan det t.ex. vara så att den klart sämre behärsningen av indirekt objekt utan preposition jämfört med indirekt objekt med preposition i båda testen beror på att undervisningen fokuserar på den senare varianten?

Slutligen vill jag understryka att man inte kan dra alltför säkra slutsatser av resultaten i denna undersökning. Den omfattar endast 17 informanter, som dessutom gav korrekta svar i testen i väldigt stor utsträckning, vilket gör att den information som resultaten ger blir begränsad. Min förhoppning är ändå att min undersökning kan lämna ett litet men meningsfullt bidrag, och tillsammans med annan forskning öka kunskapen om relativsatser i andraspråksinläring.

7 Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen var att undersöka vuxna andraspråksinlärares behärskning av relativsatser i svenska. Avsikten var att ta reda på vilka olika typer av relativsatskonstruktioner som är lättare respektive svårare för andraspråksinlärare att processa, mot bakgrund av de tre hypoteserna The Noun Phrase Accessibility Hierarchy (NPAH), The Perceptual Difficulty Hypothesis (PDH) och The SO Hierarchy Hypothesis (SOHH). Undersökningen avgränsades till att gälla andraspråksinlärare med modersmål som är närbesläktade med svenska. 17 informanter med engelska respektive tyska som modersmål deltog i undersökningen, som utgjordes av ett meningskombinationstest och ett grammatikalitetsbedömningstest. Meningskombinationstestet testade produktion av meningar med olika typer av relativsatskonstruktioner. Grammatikalitetsbedömningstestet testade speciellt förekomsten av pronominella kopior i olika typer av relativsatser. Resultatet av undersökningen visar att informanternas behärskning av olika typer av relativsatskonstruktioner generellt stämde överens med svårighetsordningen enligt både PDH och SOHH, dock med små marginaler. I stort stämde resultatet även överens med svårighetsordningen enligt NPAH. Det visade sig också att det inom genitivkategorin i NPAH fanns en stor variation i informanternas behärskning av olika typer av genitiv. Även inom kategorin indirekt objekt fanns en skillnad mellan två olika underkategorier. Informanterna hade klart lättare för att relativisera indirekt objekt med preposition än utan. Dessa resultat visar att det kan vara av intresse för framtida forskning att närmare undersöka hur alla dessa underkategorier förhåller sig till varandra och till de övriga kategorierna i tillgänglighetshierarkin. Vad gäller förekomsten av pronominella kopior gav grammatikalitetsbedömningstestet inte så tydliga utslag. Dock fanns det även här en skillnad i svårighet mellan indirekt objekt med respektive utan preposition, på samma sätt som i meningskombinationstestet.

Litteratur

- Eckman, Fred R., Lawrence Bell & Diane Nelson, 1988: On the generalization of relative clause instruction in the acquisition of English as a second language. *Applied Linguistics* 9(1):1-20.
- Gass, Susan, 1979: Language transfer and universal grammatical relations. *Language Learning* 29(2):327-344.
- Hamilton, Robert L., 1994: Is implicational generalization unidirectional and maximal? Evidence from relativization instruction in a second language. *Language Learning* 44(1):123-157.
- Hawkins, Sarah & Edward L. Keenan, 1974: *The psychological validity of the accessibility hierarchy*. Summer Meeting, LSA.
- Hoff, Malin, 2011: *Tillgänglighetshierarkin för relativiserade nominalfraser: en analys av ryska andraspråksinlärares produktion av svenska relativsatser*.
www.lunduniversity.lu.se/lup/publication/1977953 (2014-02-03).
- Hyltenstam, Kenneth, 1984: The use of typological markedness conditions as predictors in second language acquisition: the case of pronominal copies in relative clauses. I *Second languages: a cross-linguistic perspective*, red. Roger W. Andersen, 39-58. New York: Newbury House Publishers.
- Izumi, Shinichi, 2003: Processing difficulty in comprehension and production of relative clauses by learners of English as a second language. *Language Learning* 53(2):285-323.
- Keenan, Edward L. & Bernard Comrie, 1977: Noun phrase accessibility and universal grammar. *Linguistic Inquiry* 8(1):63-99.
- Kuno, Susumu, 1974: The position of relative clauses and conjunctions. *Linguistic Inquiry* 5(1):117-136.
- SAG = Telemann, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson, 1999: *Svenska Akademiens grammatik* 4. Stockholm: Norstedts.

Bilaga 1

Meningskombinationstest / Sentence Combination Test

Kombinera de två meningarna till en mening. Kombinera dem så att det understrukna ordet i den första meningen specificeras eller identifieras av informationen i den andra. Ta inte bort och lägg inte till någon information. Använd ordet *som* eller ordet *vars*.

Jag vill gärna att du försöker göra alla meningarna, även om många är svåra.

Lycka till!

Combine the two sentences into one sentence. Combine them in such a way that the underlined word in the first sentence is specified or identified by the information in the second sentence. Don't omit and don't add any information. Use the word *som* or the word *vars*.

Please try to do all the sentences, even though many of them are difficult.

Good luck!

1. Hon hämtade bollen. Bollen låg på gräsmattan. (gräsmatta = lawn)

Hon.....

2. Alla läste boken. Du hade rekommenderat boken.

Alla.....

3. Tåget är försenat. Du väntar på tåget.

Tåget.....

4. Anna känner en man. Mannens fru talar åtta språk.

Anna.....

5. Den där elefanten blev arg. Du gav elefantens unge mat.

Den där elefanten.....

6. Jag har en kompis. Ingen annan är snällare än kompisen.

Jag.....

7. Katten är försvunnen. Katten har vita tassar. (tass = paw)

Katten.....

8. Många gillar den där läraren. Barnen gav läraren blommor.

Många.....

9. Jag ska träffa mannen. Jag sålde bilen till mannens bror.

Jag.....

10. Landet är Paraguay. Du tänkte på landets huvudstad.

Landet.....

11. Huset har brunnit upp. Du ville köpa huset.

Huset.....

12. Min granne hittade handsken. Jag hade tappat handsken. (handske = glove)

Min granne.....

13. Hunden bor i vårt hus. Du hittade hundens halsband. (halsband = collar)

Hunden.....

14. Staden är Stockholm. Göteborg är mindre än staden.

Staden.....

15. Jag känner faktiskt mannen. Du skickade ett mail till mannen.

Jag.....

16. Den där studenten blev underkänd. Studentens uppsats var för kort. (uppsats = essay)

Den där studenten.....

17. Flickan blev sjuk. Jag gav flickan en glass.

Flickan.....

18. Hon köpte en klänning. Klänningen kostade 5000 kronor.

Hon.....

19. Hon gillar pojken. Hon ger pojkens kanin morötter.

Hon.....

20. Mannen är polis. Mannen står där borta.

Mannen.....

21. Bilen är borta nu. Jag skrev en lapp till bilens ägare.

Bilen.....

22. Staden är Uppsala. Lunds universitet är yngre än stadens universitet.

Staden.....

23. Många ville träffa den där författaren. Alla pratar om författarens böcker.

Många.....

24. Maten var dålig. Jag åt maten igår.

Maten.....

25. Tjejen blev förvånad. Vi lämnade presenten till tjejen. (förvånad = surprised)

Tjejen.....

26. Jag känner en man. Inga andra fötter är större än mannens fötter.

Jag.....

27. Jag såg filmen. Du pratade om filmen.

Jag.....

28. Vi hjälpte turisten. Någon hade tagit turistens plånbok.

Vi.....

Vilket land kommer du från? / What country are you from?

Vilket språk är ditt modersmål? / What language is your mother tongue?

Hur länge har du bott i Sverige? / For how long have you been in Sweden?

Hur länge har du lärt dig svenska? / For how long have you been learning Swedish?

Hur gammal är du? / How old are you?

Bilaga 2

Grammatikalitetsbedömningstest /

Grammaticality Judgement Test

Tycker du att meningen är korrekt eller inkorrekt? Skriv ett K (korrekt) eller ett I (inkorrekt) efter meningen. Om du tycker att meningen är inkorrekt, ÄNDRA DÅ MENINGEN så att den blir korrekt.

Det finns högst ett fel per mening. Det finns inga stavfel.

Lycka till!

Do you find the sentence correct or incorrect? Please, write K (korrekt) or I (inkorrekt) after the sentence. If you find the sentence incorrect, PLEASE CORRECT IT.

There is at most one error per sentence. There are no spelling errors.

Good luck!

1. Jag känner alla som Daniel har skickat kort till dem.

2. Jag gillar lösningen som du funderar på. (lösning = solution)

3. Katten har välvt vasen som den stod på bordet.

4. Polisen jagar en man vars fotspår man har hittat utanför huset. (fotspår = footprint)

5. Hon har en kanin vars päls ingenting annat är mjukare än. (päls = fur)

6. Vi har en kollega vars envishet vi brukar skämta om. (envishet = stubbornness)

7. Jag har en kompis vars hundar jag brukar köpa godis till dem.

8. Jag har hittat en klänning som ingen annan klänning är snyggare än.

9. Ingen kände mannen som ringde på dörren.

10. Eleverna kritiserade en lärare vars uppgifter ingen förstod dem.

11. Han hatade skådespelerskan som regissören gav henne rollen.

12. Jag ska besöka en restaurang vars mat tidningen har gett den 5 poäng.

13. Jag såg den där fågeln som du brukar mata.

14. Vi träffade en kvinna vars man han kommer från Nepal.

15. Jag beundrar en man som alla andra skrattar åt honom. (beundra = admire)

16. Hon kände inte barnen som hon gav 50 kronor.

17. Jag har upptäckt ett schampo som inget annat schampo är bättre än det.

18. Vi antecknar alla som du skickar mail till. (anteckna = write down)

19. Ingen kunde hitta halsbandet som du hade tappat det.

20. Jag känner sångerskan vars låt man gav första pris.

21. Hon har ett hus vars utsikt ingenting annat är vackrare än den. (utsikt = view)

22. Jag kontaktade den där mannen vars släktingar jag hade bokat biljetter till.

23. Vi mötte mannen vars fru ligger på sjukhus.

24. Jag letar efter någon vars löften man kan lita på dem. (löfte = promise)

Tack så mycket för din medverkan! / Thank you very much for your participation!

Susanna